

DETALJPLAN FÖR KV ÅRAN OCH NÄTET SAMT DEL AV KV VAKTEN

Centrumbebyggelse

Haparanda kommun
Norrbottens län

MILJÖKONSEKVENSBESKRIVNING

ICKE-TEKNISK SAMMANFATTNING

Miljökonsekvensbeskrivning för detaljplan upprättas då detaljplanen antas medför betydande miljöpåverkan. Kommunen bedömer att planen har betydande miljöpåverkan och skall åtföljas av en MKB enligt tidigt samråd med länsstyrelsen 2006-08-29. Denna miljökonsekvensbeskrivning gäller för detaljplanen för kv Åran och Nätet, Haparanda kommun.

Detaljplanen medger uppförande av ett kvarterstad som sammanbinder På Gränsen-området med Haparanda centrum där kv Åran och Nätet är en viktig länk att sammanbinda med övrig planlagd bebyggelse inom På Gränsen-området.

Nollalternativet tjänar som jämförelse mot detaljplanens maximala exploatering och nollalternativet innebär att befintliga förhållanden även fortsätter att gälla inom den närmaste framtiden vilket innebär att parkmarken bevaras i dagens utsträckning.

Miljökonsekvensbeskrivningen utgör ett beslutsunderlag till detaljplanen och följer detaljplanen samt dess process fram till då planen vunnit laga kraft.

De frågor som fokuseras i miljökonsekvensbeskrivningen är tillgänglighet för oskyddade trafikanter, omvandling av stadsbild, skyddsavstånd till väg E4 samt strandskydd och landskapsbildsskydd.

Kartläggning av det befintliga gång- och cykelvägnätet har utförts som skall anknyta till det nya planerade gång- och cykelvägnätet inom planområdet. Med ett välutbyggt och prioriterat arbete för ökad gång- och cykeltrafik skapas bättre förutsättningar att välja alternativa

transportsätt än biltrafik. Den närliggande busstationen samt hållplatser för kollektivtrafik ger också möjlighet att nyttja allmänna transportsätt.

Genomförandet av kv Åran och Nätet kommer att utgöra en positiv förändring i stadsbilden. De nya kvarteren kommer att skapa den nya levande förbindelsen mellan det nya och det gamla Haparanda och risken med att få ett separat handelsområde minskar. Storgatan kommer även för cyklister och fotgängare att få en naturlig förbindelse till de centrala delarna i På Gränsen-området. Upplevelsemässigt kommer de nya byggnaderna att bilda övergång mellan Storgatans 70-tals-arkitektur och den nya byggnadsstilen inom På Gränsen-området. Även volymmässigt sker en stegvis ökning till de nya områdena. Knutpunkterna längs stråket betonas med allmänna platser kring vilka det är möjligt att anlägga uteserveringar och dylikt.

På väg E4 transporteras farligt gods och detta innebär en begränsning av bebyggelsen i nära anslutning till körbanan. En riskanalys har upprättats för kv Patan (norr om väg E4) som antas kunna vara tillämpbar även för det aktuella planområdet. Riskanalysens slutsatser leder till differentierade åtgärder beroende på avstånd mellan fasad och körbanan, 15 och 25 meter. Som rekommendation uppges 20 meter mellan körbanan och fasaden. Planen följer riskanalysens rekommendation om ingen bebyggelse närmare än 22 meter och begränsningar på utformning på den fasad som löper längs väg E4. Kompletterande riskanalys för kv Åran och Nätet, 2007-03-12, har utförts och denna ger förslag till specifika åtgärder för kvarteren. I likhet med den tidigare framtagna riskanalysen bör ett avåkningskydd uppföras mellan bebyggelsen och väg E4. Stadigvarande vistelse skall också undvikas i närhet till väg E4 och fönster samt fasader skall utföras utan brännbara material.

Utredning av strandskydd leder till att ansökan om upphävande skall inlämnas till länsstyrelsen under det pågående planarbetet eftersom planområdet omfattas av strandskyddsbestämmelserna.

Utredning av landskapsbildsskyddet visar att planområdet ej omfattas av skyddet och att ytterligare utredning inte är nödvändig.

Övervakning skall ske under planens genomförande. Mätning av miljö kvalitetsnormerna skall övervägas innan arbetet påbörjas, under pågående arbete och när arbetet har avslutats.

Uppföljning efter den antagna detaljplanen sker av samhällsbyggnadskontoret som också bestämmer tidpunkten för detta. Under uppföljningen skall de av MKB redovisade konsekvenserna utvärderas och en översyn av projektets påverkan på miljö, människor och djur bör genomföras.

FORMELLA KRAV

Enligt PBL 5 kap 18§ skall en miljökonsekvensbeskrivning, MKB, upprättas om en detaljplan medger en användning av mark eller av byggnader eller andra anläggningar som innebär *en betydande påverkan* på miljön, hälsan eller hushållningen med mark och vatten och andra resurser. Miljökonsekvensbeskrivningen skall möjliggöra en samlad bedömning av en planerad anläggnings, verksamhets eller åtgärds inverkan på miljön, hälsan och hushållningen med mark och vatten och andra resurser.

Från och med den 21 juli 2004 gäller nya bestämmelser i plan- och bygglagen (PBL) och i miljöbalken med anledning av EG-direktivet för miljöbedömningar av planer och program (2001/42/EG). Då infördes nya krav på miljöbedömningar för översikts- och detaljplaner.

BEHOVSBEDÖMNING

Haparanda kommun har under arbetet med På Gränsen valt att tillsammans med Torneå stad tidigt göra en miljökonsekvensbeskrivning för På Gränsen-projektet. Den upprättade MKB ligger vidare som grund för de kommande exploateringarna som kommer att genomföras. Tidigt samråd har hållit med länsstyrelsen genom inlämnad skrivelse 2006-08-29.

Kommunen anser att detaljplanen kommer att medföra betydande miljöpåverkan och enligt 6 kap. 11 § miljöbalken och innehållet i denna MKB skall följa 6 kap. 11-18 och 22 §§ miljöbalken. Kommunen anser att de huvudsakliga frågorna som miljökonsekvensbeskrivningen skall behandla är:

- Tillgänglighet för oskyddade trafikanter
- Omvandling av stadsbild
- Farligt Gods transporter på väg E4
- Strandskydd och Landskapsbildskydd, utredning.

Samråd skall också ske med Torneå stad enligt MB 6 kap 15 §.

Länsstyrelsens yttrande från 2006-11-10 redovisar följande aspekter som de anser att, förutom de aspekter som kommunen själv har framfört, skall redovisas:

- Trafikbuller
- Åtgärder för att begränsa inverkan på miljön under byggtiden, exempelvis vid fyllning etc.

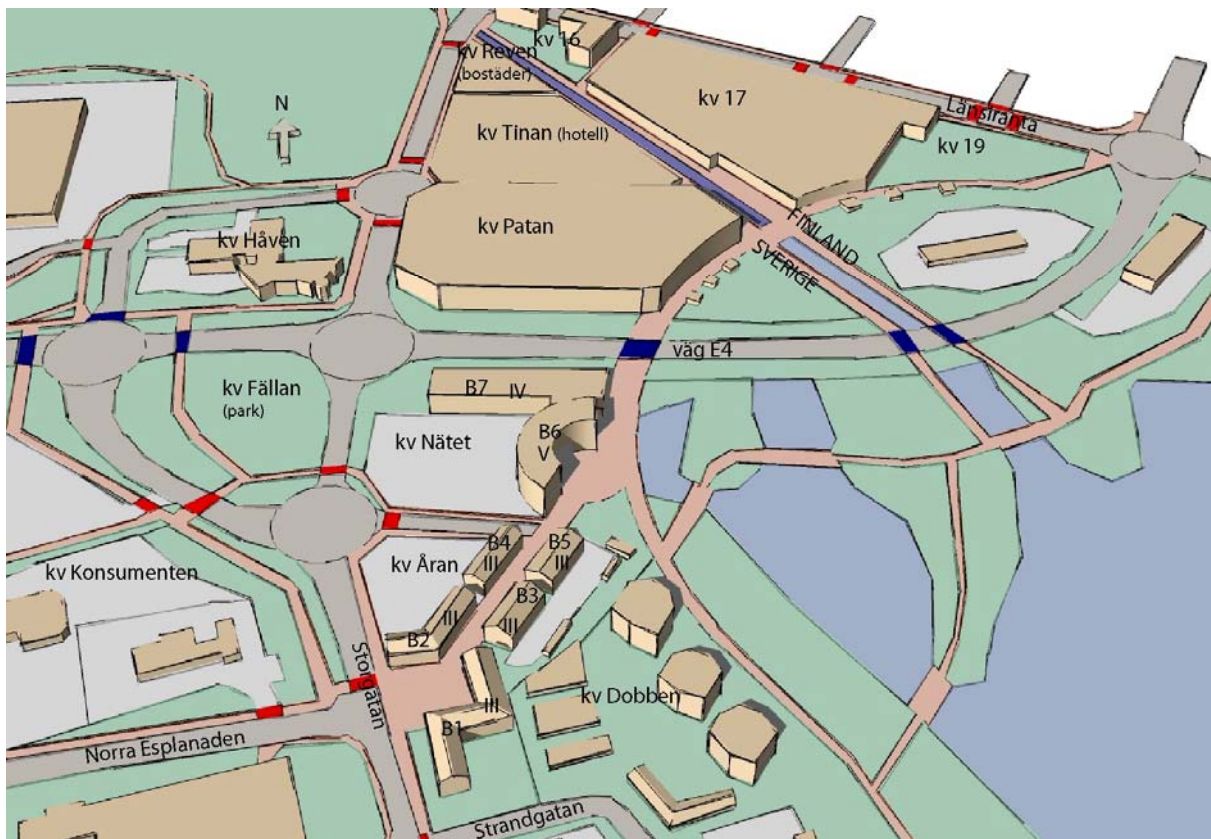
SYFTE MED DETALJPLANEN OCH MILJÖKONSEKVENSBESKRIVNINGEN

Planens syfte är att ge möjlighet till handel, kontor samt bostäder på Kv Åran och Nätet inom området för På Gränsen i Haparanda.

Detaljplanens bakomliggande syfte är att bättre bibehålla konsumenternas köpkraft inom kommunens gränser. Idag sker många inköpsresor till platser utanför kommunen och med ett

bättre handelsutbud skapas på längre sikt både ökade arbetsmöjligheter lokalt och regionalt även mindre fordonsutsläpp.

Syftet med en miljökonsekvensbeskrivning är att belysa de miljökonsekvenser som uppstår genom den förändrade markanvändningen som föreslås i detaljplanen. Konsekvenserna har jämförts med ett skollalternativ som avser det aktuella planområdet utan att planförslaget genomförs.

Figur 1. Översiktsskild över planområdet samt närliggande områden med befintliga och planerade verksamheter. Romersk siffra anger antalet rekommenderade våningar. MAF Arkitektkontor AB.

BESKRIVNING AV VAD DETALJPLANEN AVSER TILLÅTA

Detaljplanen medger:

- Uppförande av två allmänna torg med sammanbindande gågata
- Anslutning av gågatan mot den skollösa översvämningstågen som löper genom hela På Gränsen-området
- Uppförande av mindre enheter av kombinerade bostadshus med centrumverksamhet (lämplig för handel och restauranger) i bottenvåning längs gågatan
- Uppförande av större enheter av kombinerade bostads- och kontorshus med centrumverksamhet (handel, kontor, restauranger)
- Uppförande av parkeringsytor till verksamheterna
- Anläggande av ny cirkulationsplats för infart till verksamheterna
- Gång- och cykelvägar anläggs som sammanbinds till det lokala gång- och cykelvägnätet.

MILJÖMÅL

Miljömål och målsättningar finns på olika nivåer, från nationell till lokal nivå. De utgör grunden vid den samlade bedömningen om detaljplanens genomförande med- eller motverkar till målens uppfyllelse.

De miljömål som berörs av detaljplanen är och dess påverkan från detaljplanens genomförande:

- Frisk luft – ökade utsläpp kommer att ske från ökad bilism till följd av detaljplanens genomförande. Redan i nuläget förekommer relativt stora mängder trafik i området på väg E4 och väg 99. Utsläpp kommer också från anläggningar i Torneå. Planen prioriterar de oskyddade trafikanterna och med ett bra utbyggt gång- och cykelvägnät kan fler bilister istället välja att gå eller cykla till sina arbetsplatser eller bostäder. Kommunen bedömer måttligt negativ påverkan på miljömålet.
- Levande sjöar och vattendrag – Den närliggande Stadsviken är reglerad för att förhindra uttorkning och är således inte naturligt till dess vattenstånd. Vattenspegeln i Tullparken, som också är reglerad, fylls till största del igen när detaljplanen genomförs. Detaljplanens genomförande bedöms ge oförändrad effekt på miljömålet.
- Bara naturlig försurning – Ökad form utsläpp av kväveoxider från bilismen bidrar till försurning. Miljömålet bedöms påverkas måttligt negativt av genomförandet.
- God bebyggd miljö – Den planerade bebyggelsen skall följa de regler och mål som finns uppsatta för att bibehålla god bebyggd miljö. Miljömålet bedöms påverkas positivt av genomförandet av detaljplanen eftersom tidigare helt oanvända mark istället används för att knyta samman städerna, främja gång- och cykeltrafik samt skapa lokala mötesplatser.
- Begränsad klimatpåverkan – Den enskilda planerade exploateringen inom planområdet kommer att få konsekvenser i form av utsläpp av växthusgaser. Bilanvändningen kan till viss del öka och konsekvenserna blir främst lokala men påverkar också den globala klimatfrågan. Detaljplanens genomförande bedöms medföra måttligt negativ påverkan på miljömålet.

AVGRÄNSNING OCH ALTERNATIV

Den naturliga avgränsningen för MKB är detaljplaneområdet men under utredningen har även närmast kringliggande naturmiljö och verksamheter tagits med i beskrivningen av konsekvenser.

Miljökonsekvensbeskrivningen redovisar konsekvenser som detaljplanen kan medföra vid exploatering av maximal byggrätt.

- **Nollalternativet** tjänar som jämförelse mot planerad etablering. Nollalternativet innebär *nuläget*, dvs. vad händer inom detaljplanens påverkansområde i framtiden om inte detaljplanen genomförs. Detta innebär att marken inom planområdet bibehålls som parkmark och delvis bebyggd mark. Området översvämmas årligen men kan bibehållas som strövområde med närhet till Torne älv. Under ombyggnationen av väg E4 kommer del av planområdet att användas för tillfällig genomfart men därefter återställs marken till park.

Nollalternativet innebär också att kommunen inte kan ta emot de företag som nu söker etablering i Haparanda efter IKEAs beslut att öppna nytt varuhus i staden vilket medför mycket stora konsekvenser för Haparanda stad. Om inte detaljplanen genomförs kommer en viktig länk att saknas mellan Haparanda centrum och det planerade På Gränsen-området. Nollalternativet skulle också innebära att en viktig del i en helhetslösning, som presenterades för sju år sedan och lockat intressenter att investera cirka två miljarder i området, inte genomförs.

- **Huvudalternativet** möjliggör en utbyggnad av det planerade På Gränsen-området mellan Torneå och Haparanda städer. Bebyggelsen är avsedd för en blandning av bostäder, kontor samt handel i bottenvåning. Med blandningen av ändamål erhålls ett livligt och attraktivt område även på kvällstid. Byggnaderna uppförs mellan tre och fyra våningar. Gång- och cykelframkomligheten inom planområdet skall vara av god standard och sammanlänkas med det befintliga gång- och cykelvägnätet. En cirkulationsplats skapas för infart till de både kvarteren och underlättar trafikflödet i närområdet utanför planområdet. En gånggata skapas som leder gående mot översvänningsbåge och vidare mot På Gränsen-området norr om väg E4. Se även översiktsbild figur 1.
- **Ytterligare alternativ**
Ytterligare alternativa lokaliseringar och begränsning av byggrätt har genomförts i tidigare översiktsplanearbete och dessa alternativ har avförts från vidare utredning. De önskade volymerna på byggrätt och närhet till goda kommunikationer begränsar de områden som skulle kunna vara aktuella starkt. Arbetet med På Gränsen-området har pågått under många år och den framtagna fördjupningen visar den yta och mängd exploatering som kommunen önskar inom området.

FÖRUTSÄTTNINGAR, KONSEKVENSER OCH REKOMMENDATIONER

Nedan följer en beskrivning av planeringsförutsättningarna inom planområdet och vilka konsekvenser planens genomförande innebär. Rekommendationer till miljöhänsyn i senare skeden av planering och byggande redovisas där det är relevant.

Gällande regleringar och skyddsvärden

Riksintressen

Förutsättningar

Planområdet ingår i ett riksintresseområde för naturvård och friluftsliv enligt Miljöbalken 3 kap 6 §. Riksintresseområdet utgörs av hela Torneälven. Riksintressen skall skyddas mot åtgärder som påtagligt kan skada deras värden. Behovet av grönområden i tätorter och i närheten av tätorter skall särskilt beaktas.

Torneälven är också av riksintresse enligt 4 kap. 6 § (avser förbud mot vattenkraftsutbyggnad) och utgör dessutom Natura 2000-område. Alla Natura 2000-områden är riksintressen enligt 4 kap 8 §.

Planområdet berör också riksintresse för rörligt friluftsliv enligt 4 kap. 1 och 2 § MB.

Konsekvenser

Planområdet utgör en mycket liten del av de skyddade områdena och en utbyggnad enligt planerna bedöms inte medföra påtaglig skada för de olika riksintressena.

Kommunen bedömer att projektet inte berör eller medför negativ påverkan på Natura 2000 i vad som uttalats från EU om skydd för Torne älv. Naturvårdssynpunkterna i målen av vattendom har heller inte bedömts vara sådana att de utgjort hinder mot tillstånd för projektet.

Riksintresset enligt 4 kap. 6 § (vattenkraftsutbyggnad) berörs inte av detaljplanen.

Riksintresset för det rörliga friluftslivet berörs men samtidigt som detaljplanen genomförs pågår arbete med den s k Gränsparken som ligger öster om planområdet. Gränsparken är ett grönområde genensamt för Haparanda och Torneå och skall erbjuda goda möjligheter till tätortsnära strövområde. Riksintresset i stort påverkas endast marginellt. Pågående arbete med utformande av strandpromenaden anknyter direkt till planområdet och är avsett för rekreation och friluftsliv av både boende inom planområdet samt övriga kommuninnevånare.

Kulturmiljö

Förutsättningar

Haparanda anges i Norrbottens kulturmiljöprogram vara en rutnätsstad sedan från tidigt 1800-tal. Inom de centrala delarna föreslås att rutnätsstrukturen bör bibehållas. Planområdet tangerar det utpekade området men ingår ej.

Vakten 16, har innehållit tullverksamhet. Skydd för denna byggnad saknas.

Konsekvenser

Hela På Gränsen-Rajalla projektet syftar till att knyta ihop rutnätsplanerna i Haparanda och Torneå tvärs över riksgränsen och detaljplanen medverkar starkt till att uppfylla detta. Förslaget följer det arbete som städerna Haparanda och Torneå drivit gemensamt sedan 1995. Detaljplaneförslaget följer tankarna i samtliga dokument: Utvecklingsplan April 2000, Vattendom Juni 2002, Gestaltningssprogram Nov 2002, Fördjupad Översiktsplan Dec 2002, Genomförandeplan Feb 2003, Masterplan Juli 2004 samt Fördjupad översiktsplan för Centralorten Juni 2006.

Det gamla tullhuset har inte utpekats i kommunens bevarandeplan (ingår i översiktsplanen) och fråga om särskilt bevarandeskydd har inte framförts vid arbetet med bevarandeplanen.

Fornlämningar

Förutsättningar

Fasta fornlämningar är skyddade enligt kulturminneslagen. Inom området finns inga kända fornlämningar.

Konsekvenser

Ingen påverkan sker på kända fornlämningar. Om fornlämningar skulle påträffas under byggnationen ska arbetet avbrytas och fornlämningen skall anmälas till länsstyrelsen.

Fågelskyddsområde

Förutsättningar

Området ligger inom fågelskyddsområde enligt 7 kap. 12 § MB. Fågelskyddsområdet förbjuder jakt på alla fågelarter inom ett begränsat område. Inom området för På Gränsen har 34 etablerade vatten- och strandfågelarter påträffats.

Konsekvenser

Fågelskyddsområdet kommer att beröras med planens genomförande. Fåglar som är bosatta inom området eller använder området som rastplats måste söka sig till andra områden.

Jakt på fågel förekommer idag inte inom planområdet och förhållandena försämras ännu mer när exploateringen är genomförd. Någon konflikt mellan den föreslagna etableringen och fågelskyddsområdet bedöms inte finnas.

Utredning om upphävande av fågelskyddsområdet är inte aktuellt under denna detaljplanprocess men frågan bör drivas vidare av kommunen.

Strandskydd

Förutsättningar

Planområdet ligger inom område för strandskydd och för att exploateringen skall äga rum måste strandskyddet upphävas. Ansökan om upphävande av strandskyddet har framarbetats och ska inlämnas till länsstyrelsen för beslut. Motiven för upphävande är:

- Utbyggnad av området utgör en viktig del av utbyggandet av På Gränsen - området
- Utbyggnad av området kan inte genomföras utan att strandskyddet berörs
- Utbyggnad av området berör ej det rörliga friluftslivet
- Exploateringen av området har liten inverkan på växt och djurliv
- Vattendom för utbyggnaden finns meddelad av Finsk – Svenska gränsälvskommissionen 2002-06-28 enligt lag med anledning av gränsälvsöverenskommelsen den 16 september mellan Sverige och Finland
- Antagen Översiktsplan – 2006-06-19 anger området som kvarter för centrumområde: bostäder, handel, service m m.
- Utbyggnad är i direkt anslutning till befintliga stadscentrum med centrumbebyggelse på såväl svensk som finsk sida

Konsekvenser

Ansökan om upphävande av strandskydd skall inlämnas till länsstyrelsen.

Landskapsbildsskydd

Förutsättningar

Landskapsbildsskyddet är en gammal form av skydd för landskapsbilden med stöd av naturvårdslagen §19 i dess lydelse före 1 januari 1975. Skyddsformen förordnades av länsstyrelsen för vissa områden i syfte att reglera bebyggelse, vägar och andra anläggningar som kunde påverka landskapsbilden negativt. Även om begreppet inte finns i den nu gällande miljöbalken gäller fortfarande bestämmelserna inom de olika landskapsbildsskyddsområdena så länge länsstyrelsen inte beslutat om något annat.

Konsekvenser

Planområdet ligger inte inom område som omfattas av landskapsbildsskydd och därmed är ytterligare utredning inte är nödvändig.

Effekter på miljön

Naturmiljö

Förutsättningar

Planområdet består till största del av anlagd parkmark. Området är låglänt och översvämmas regelbundet i samband med islossning och vårfloed i älven.

Torne- och Kalixälvens vattensystem ingår i nätverket Natura 2000. Vattendragen i Natura 2000-området täcker en stor del av Norrbotten. Inom planområdet finns en damm som har utlopp till Torne älv och den omfattas av Natura 2000-området.

De utpekade naturtyper enligt Natura 2000 som förekommer i systemet är:

- Oligomesotrofa sjöar med strandpryl, braxengräs eller ettårig vegetation på exponerade stränder
- Dystrofa sjöar och småvatten
- Naturliga större vattendrag av fennoskandisk typ
- Alpina vattendrag med örtrik strandvegetation
- Vattendrag med flytbladsvegetation eller akvatiska mossor

Utpekade djur- och växtarter enligt Natura 2000 som förekommer i älvsystemet är:

- Utter
- Lax
- Stensimpa
- Flodpärlmussla
- Grön flodtrollslända
- Venhavre

Konsekvenser

Området förändras kraftigt med bebyggelse och hårdgjorda ytor på mark som tidigare haft karaktär av parkmark.

Inom planområdet förekommer inte någon av naturtyperna eller arterna som utgör Natura 2000-värden (senaste inventeringen gjord inom På Gränsen Genomförandeplaneringen år 2003, Miljödatakort).

Inom området har inga hotade kärlväxter upptäckts enligt 1991 års registerinformation (Kaj Virtanen, Torneå stads miljövårdssekreterare, muntlig information 2001-10-22).

Natura 2000-områdets värden påverkas inte på något sätt då de utpekade arterna och naturtyperna inte förekommer i planområdet. Inte heller påverkas förutsättningarna för deras förekomst på andra ställen inom Natura 2000-området.

De stora mängderna vegetationsavtagning samt fyllning inom planområdet kommer att transporteras till och från området. En stor mängd transporter kommer att krävas och under markarbetena kommer störningar att uppstå för boende och verksamma i området. Störningarna kan begränsas om arbetet utföres under en kort begränsad tid samt om arbetet utföres under dagtid.

Geoteknik

Förutsättningar

Den befintliga marken består av anlagd parkmark med fördröjningsdamm av dagvatten från närområdet.

Konsekvenser

Geoteknisk undersökning för planområdet visar att grundförstärkande åtgärder krävs för att bygga ut planområdet.

En geoteknisk undersökning har av SWECO VBB, Luleå, genomförts i december 2004. Jordprofilen i området består av 0,5-1,5 m fyllning som underlagras av 0-2 m sediment bestående av sulfid, lera och silt. Moränen ligger på ca 1,5-2,5 m djup under markytan. Moränen är av typen sandig, siltig morän, siltig morän eller siltmorän.

Det geotekniska utlåtandet rekommenderar:

- För kommande byggnader föreslås urgrävning till fast lagrad morän och därefter grundläggning på en packad fyllning av friktionsjord.
- All fyllning skall föregås av vegetationsavtagning.
- Grundläggning på tjälad jord får ej ske. Moränen och silten är tjälfarlig och därför bör erforderlig tjälisolering utföras runt byggnadernas hörn samt under kalla byggnadsdelars golv.
- Under byggnaden utföres dräneringsåtgärder i form av dräneringsledningar samt dränerande och kapillärbrytande skikt under och omkring byggnaden i normalt utförande enligt kap CEF (CEF.21, CEF.2111 och CEF.2112) i Anläggnings AMA 98. Som materialskiljande lager under det dränerande kapillärbrytande lagret rekommenderas att en geotextil med bruksklass 2 läggs ut.
- Tjälfarligheten bör även beaktas vid dimensionering och anläggandet av hårdgjorda ytor. T.ex. bör ytor känsliga för tjällyftning tjälisoleras eller också grävs den tjälfarliga jorden bort ned till tjälfritt djup och ersätts med sand.
- Vid dimensionering av överbyggnader för hårdgjorda ytor, t.ex. Infarterna, bör terrassmaterialet hänföras till materialtyp 4A och tjälfarlighetsklass 3 enligt tabell CE/1 i Anläggnings AMA 98. Vid dimensionering av grönytor på naturlig jord rekommenderas terrassmaterialet tillhöra materialgrupp 13a enligt tabell CE/2 i Mark AMA 98.
- I produktionskedet skall det kontrolleras att de verkliga jord- och grundvattenförhållandena stämmer överens med det som projekteringen baserats på.

Rekommendationer från den geotekniska undersökningen skall iaktas och särskilt beaktas i bygglovskedet.

Ett område för anlagd parkmark finns i direkt anslutning till det cirkulära torget och översvämningstågen. Denna bör lämpligen utformas med låga växter för att sikten från infarten och lokagatan in mellan kv Nätet och Åran skall vara fri ut mot gränsparken.

Vatten, grundvatten, dagvatten

Förutsättningar

Planområdet berör inga vattentäkter eller grundvattentillgångar.

Inventering av natur och vatten inom området har utförts i samband med Genomförandeplanen för På Gränsen-området.

Regelbundna kontroller av vattenkvaliteten i Torneälven genomförs av Torneå och Kalix älvars vattenvårdsförbund och åtgärder vidtas om de tagna proverna visar förändringar som kan komma från gjorda exploateringar. Prover tas på alkalinitet och pH, näringsämnen, färg och suspenderade ämnen, syretäring och metaller. Haparanda och Torneå har också genomfört provtagning av vattenkvaliteten under hela tiden av exploatering av På Gränsen-området.

Inom planområdet finns en uppsamlingsdamm för dagvatten som måste omlokaliseras när området exploateras.

Konsekvenser

Under byggnadsarbetets gång uppkommer tillfälliga förändringar att uppstå för grundvattennivån. Dessa har ingen skadlig påverkan. Grundvattennivån kommer att vara oförändrad då projektet är avslutat.

Dagvatten kommer att uppstå på hårdgjorda ytor inom planen. Dagvattensystemet kommer att läggas om och utredning angående detta har utförts av SWECO VBB Luleå. Omläggning av dagvattnet kommer till stor del att ske inom kommunens mark, dvs gator, torg och liknande och samföräggas med andra ledningsnät. Kontroll bör utföras på det vatten som transporteras till Torneälven.

Byggande i vatten har reglerats i vattendom utfärdad 2002-06-28 av Finsk-Svenska Gränsälvscommissionen. Vattendomen berör igenfyllnad av dammen. Städerna har följt vattendomen och samtliga dess villkor vid förverkligandet inklusive uppföljningen av eventuell påverkan på vattenmiljön av det gränsöverskridande och världsunika På Gränsen-Rajalla. Kommunen avser följa meddelad vattendom utan avvikelser för samtliga planer inom domens område med en konsekvens att vattenspegeln i Tullparken till största delen fylls igen. Projektet har hittills inte påverkat Torneälvens vatten negativt.

Kommunen bedömer att tungmetaller inte förekommer i dammens bottensediment som därmed inte riskerar att förorena Torneälven.

Stadsbild

Förutsättningar

Gränsområdet består idag av ett stort låglånt gränsområde med närhet till den befintliga tullstationen. Området ger ett diffust intryck där E4 blivit det dominerande elementet. Utformningen av E4 samt trafikvolymen utgör ett visuellt hinder mellan de båda städerna Haparanda och Torneå.

Konsekvenser och rekommendationer

Den nya lokalgatan skall kännas som en förlängning av Storgatan och dess bredd och utformning bör beaktas vid genomförandet av kvarteren Åran och Nätet. Gaturummet skall vara slutet men utblickar mot Torne älv skall finnas. Området mellan de planerade byggnaderna och Storgatan kommer att fyllas av parkeringsplatser och med en trädallé längs Storgatan blir gaturummet mer slutet och definierat. Stora öppna parkeringsytor skapar en känsla av ett externhandelsområde vilket inte är önskvärt inom planområdet. Därav bör också planteringar och mindre grönområden prioriteras inom mark som inte får bebyggas.

Den nya lokalgatan mellan de båda kvarteren Åran och Nätet sammanbinder kvarteren med På Gränsen-området och dess utformning bör också vara stadsmässig. Avskiljd gång- och cykeltrafik är ett krav och planteringar samt grönstråk ger utrymme och kan minska känslan av ett kompakt handelsområde.

Områdets karaktär kommer att förändras avsevärt. På Gränsen-projektet möjliggör utveckling och sammanbyggnad av Haparanda och Torneå städers centrumområden och därmed skapas en gränsöverskridande, internationell, intressant och mångsidig stadsbild. Planområdet ingår som en mindre del i det större På Gränsen-projektet men kommer att bidra till den nya stadsbilden. Den storskaliga exploateringen på övriga kvarter utanför planområdet kan uppfattas dominant för landskapsbilden vilket inom detta planområde bör undvikas. Byggnaderna får inte bli alltför dominanta och småskalighet uppmuntras.

Utformningen av kvarteren Åran och Nätet bör ge ett attraktivt och spännande uttryck. Speciell hänsyn bör tas till entréernas placering och utformning av bebyggelsen. Eftersom kvarteret kommer att ansluta till På Gränsen-områdets stadskärna bör också utformningen vara mer stadsmässig.

Effekter på hälsan

Buller

Förutsättningar

Idag finns ingen bebyggelse inom planområdet som påverkas av buller från väg E4.

Aktuell situation i Haparanda/Torneå

Nedanstående tabell visar inom vilken zon, där frifältsvärdet är högre än 55 dBA.

AVSNITT	TRAFIKMÄNGD <i>Fordon per dygn ådt</i>	HASTIGHET <i>Km/tim</i>	GRÄNS FÖR 55 dBA <i>meter</i>
Väg 99 – Storgatan	9 000	70	Cirka 200
Storgatan – Länsiranta	11 300	30	Cirka 100

Hastighetsbegränsning är planerad till 50 km/h på väg E4.

Buller kommer att uppkomma vid både väg E4 och dess nya sträckning som kommer att störa de nya byggnationerna på kv Åran och Nätet. Väg E4 står för de höga trafikmängderna och kommer att ge de största bullernivåerna.

Riksdagen antog i mars 1997, vid beslut enligt propositionen 1996/97:53, riktvärden för trafikbuller. Riktvärdena anger en långsiktig ambitionsnivå för ljudmiljöns kvalitet. Riktvärdena är inga rättsligt bindande normer men ska vara vägledande i planeringen. Strävan ska vara att uppnå riktvärdena där så är tekniskt möjligt och ekonomiskt rimligt. Riktvärden för trafikbuller som normalt inte bör överskridas vid nybyggnation av bostäder eller vid nybyggnation eller väsentlig ombyggnad av trafikinfrastruktur.(prop. 1996/97:53)

Vid den kvalitetsnivå som riktvärdena representerar anser sig cirka 10-15 % av de bullerexponerade personerna som mycket störda. Ekvivalentnivån, som anger en genomsnittlig dygnbullernivå, har bedömts mest lämplig för att beskriva störning från trafik eftersom trafikmängden varierar i tiden. För att beskriva förhållandena vid enstaka fordonspassager är däremot riktvärdet för maximalnivån ett bättre mått.

I ett åtgärdsprogram mot störningar i befintlig bebyggelse bör i första hand åtgärder vidtas för bostadsfastigheter som är utsatta för en ekvivalentnivå utomhus på 65 dBA eller mer. Att tillgodose maximalnivån 45 dBA inomhus nattetid är av särskilt stor betydelse eftersom ostörd sömn är en viktig förutsättning för god hälsa. Även i andra lokaler och områden ställs krav på störningsfrihet. För dessa lokaler och områden ska, enligt regeringsbeslut, de riktvärden som Naturvårdsverket tidigare föreslagit utgöra vägledning.

Lokaltyp eller områdestyp	Riktvärde Ekvivalent ljudnivå för dygn dBA	Riktvärde Maximal ljudnivå kl 19-07dBA
Inomhus		
Arbetslokaler	40	-
Utomhus (frifältsvärden) ¹		
Rekreationsytor i tätbebyggelse	55	-
Vid arbetslokaler	65	
Bostadsområden med låg bakgrundsnivå utan andra aktiviteter än boende	45 – 50	-

1) Värdena avser även uteplatser, lekplatser och balkonger etc invid permanentbostäder och undervisningslokaler
Källa: BRÅD 1991.

Konsekvenser och rekommendationer

De ekvivalenta bullernivåerna för husen längs väg E4 kommer att få bullernivåerna mellan 63-55 dBA enligt *Genomförandeplan, Miljöutredningar för På Gränsen/Rajalla*.

Värdena för det uppkomna trafikbullret antas överstiga rekommenderade riktvärden och därför skall byggnaderna uppföras med bullerskydd. Detta innebär att hänsyn måste tas vid projekteringen och att åtgärder måste vidtas. Detaljplanen har bestämmelser som reglerar att fasad samt fönster mot väg E4 skall dämpa minst 38 dBA vilket kan erhållas med normalgod byggnadsstandard samt nytillverkade fönster.

Bullerskydd i form av skärmar längs E4 bedöms inte vara lämpligt av stadsbildsskäl. Möjligen kan låga skärmar – upp till sidoräcket – utföras där vägen går på bank över grönområdet innanför ”bågen” för att minska störningar i parkmiljön.

Tillgänglighet för oskyddade trafikanter

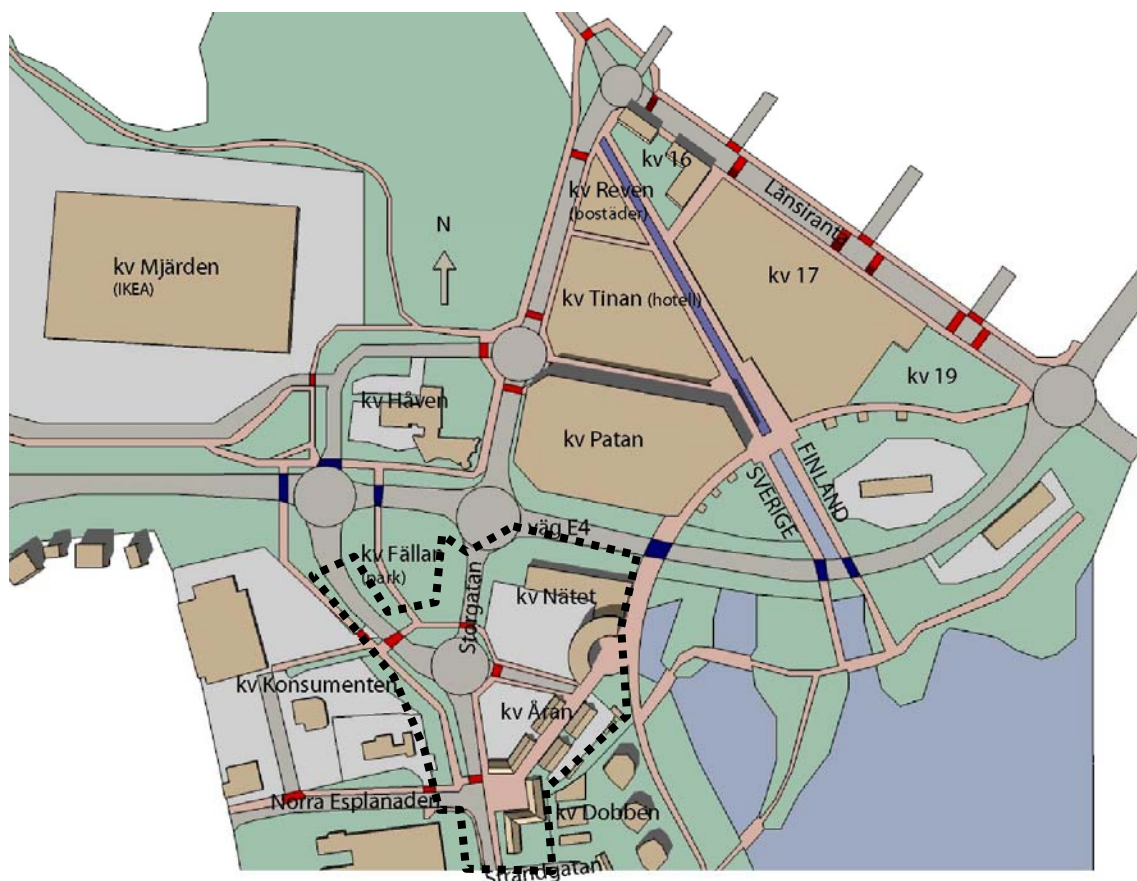
Förutsättningar

Inom planområdet finns anlagda gång- och cykelstigar som ansluter till närliggande områden. Dessa försvinner då exploatering påbörjas inom planområdet och de bör ersättas med nya.

Konsekvenser

I samband med exploatering i ett stadsnära område skall gång- och cykelvägnätet för de oskyddade trafikanterna prioriteras. Möjligheten att istället välja gång- eller cykel till och genom området framför bil ger många fördelar i form av bl a minskade utsläppsmängder från fordonstrafik, bättre folkhälsa och efterföljande av Sveriges nationella miljö kvalitetsmål.

Upprättad översiktsskild visar hur planområdets gång- och cykelnät sammanbinds med det befintlig. Vägnätet för de oskyddade trafikanterna kan bidra till tidsvinster för den enskilde samt goda ströv- och friluftsmöjligheter. Arbetet pågår med utformande av Älvsstranden och Gränsparken för friluftsliv och rekreation. Dessa två områden blir en tillgång för de boende.

Figur 2. Översiktsskild över det lokala gång- och cykelnätet för På Gränsen-området. Övergångsställen är markerade med röd färg och gång- och cykeltunnlar i blått. Planområdet inringat med punktmarkering. Bild MAF Arkitektkontor AB.

Säkerhet, farligt gods

Förutsättningar

Transporter med farligt gods sker på väg E4.

Räddningsverket har genom en intervjuundersökning försökt kartlägga transporterna av farligt gods i Sverige. Intervjuundersökningen avsåg det fjärde kvartalet 1998.

För E4 genom Haparanda redovisar Räddningsverket följande mängder farligt gods.

- Totala mängder 10 000 – 20 000 ton/kvartal
- Klass 2 (gaser) 5 000 – 15 000 ton/kvartal
- Klass 3 (brandfarliga vätskor) 250 – 2 500 ton/kvartal

Konsekvenser och rekommendationer

Risken för att ämnen som är skadliga för miljön förorenar Torneälven vid en olycka är liten och kommer inte att förändras med detaljplanens genomförande.

Farligt gods kommer även efter detaljplanens genomförande att passera planområdet. Byggnaderna som uppförs på kv Åren och Nätet måste uppföras med åtgärder för att minimera eventuell olycka med farligt gods på väg E4 norr om planområdet. Lämpliga åtgärder är genomtänkta utrymningsvägar, goda ventilationsanläggningar, tilltagna skyddsavstånd m m.

En riskanalys har upprättats av WSP Brand- och Riskteknik, Stockholm, daterad 2006-07-06 i samband med detaljplaneläggning av kv Patan (norr om väg E4). Denna riskanalys bedöms vara tillämpbar även i denna detaljplan. De åtgärder som rekommenderas visas i tabell nedan. Riskanalysen baseras på två säkerhetsavstånd, 15 och 25 meter från körbana till byggnadens fasad.

Typ av åtgärd	Gemensamma åtgärder	Åtgärder specifika för
	15 och 25 meter	25 meter
Ventilationssystem	Luftintag placeras högt och vänds bort från väg E4 samt förses med möjlighet till manuell avstängning	
Entréer och utrymningsvägar	Utrymningsstrategin dimensioneras med hänsyn tagen till utrymningssäkerheten vid en olycka som blockerar fasad mot väg E4	
Byggnadskonstruktion		Fasaden utförs i obrännbart material alternativt brandklass EI 30.
		Eventuella fönster utförs i brandklass EI 30.
Utformning längs väg E4	Skydd mot avkörning, strålning samt vätskeutsläpp.	
	Ansamling av brännbar vätska och tung gas mot planområdet förhindras	
	Området mellan väg E4 och plan området undanröjs från vassa föremål så som stenar och andra objekt som kan orsaka utsläpp vid en eventuell olycka	

Förutsatt att föreslagna åtgärder vidtages bedömer WSP Brand- och Riskteknik att planerad bebyggelse är acceptabel ur personsäkerhetssynpunkt med avseende på risker relaterade till farligt godstransporter. Trots att det ur individrisksynpunkt är acceptabelt att placera byggnaden 10-15 meter från väg E4 rekommenderar WSP Brand- och Riskteknik ändå att byggnaden placeras mer än 20 meter från vägen eftersom många av konsekvenserna understiger 20 meter.

Detaljplanen medger ingen närmare bebyggelsen än 22 meter från väg E4:s körbanan och följer därmed riskanalysens rekommendationer.

Mellan körbanan och kvarteret kommer en granitmur eller vall med motfyllnad uppföras som stoppar ansamling av brännbar vätska och tung gas. Dike som kan fördröja utsläpp skall inte förekomma mellan körbanan och planområdet.

Efter samrådet har kommunen beställt en ytterligare riskanalys för planområdet som kompletterar den framtagna riskanalysen för kv Patan (norr om väg E4). Den kompletterade riskanalysen för kv Åran och Nätet, 2007-03-12 föreslår följande åtgärder:

Utformning av E4

För att minska riskerna med transporter av farligt gods bör den del av vägen som passerar planområdet utformas på sådant sätt att sannolikheten för att en trafikolycka inträffar minimeras. Detta är en åtgärd som inte är möjlig att reglera i detaljplanen, men som bör beaktas i samband med den trafikomläggning av E4 som beräknas vara färdigställd under 2008.

För att minimera sannolikheten att godstransporter ska nå planområdet ska ett avåkningsskydd eller liknande uppföras mellan väg och bebyggelse. Likaså bör utsläpp av brandfarlig vätska och tunga gaser förhindras att rinna mot och ansamlas vid planerad bebyggelse. Den mur som finns angiven i planbestämmelserna bör utformas utan "vassa" hörn för att undvika att läckage uppstår vid en eventuell avåkning.

Markanvändning

Då konsekvensen av en olycka som regel blir lägre vid vistelse inomhus bör markanvändningen inom planområdet utformas så att stadigvarande vistelse inte uppmuntras i områden som vetter mot E4. Detta gäller framför allt området mellan E4 och B7, men även de delar av planområdet som ligger parallellt med B7.

Byggnadstekniska åtgärder

Entréer och utrymningsvägar bör inom 50 meter från E4 placeras vända från vägen för att möjliggöra en tillfredsställande utrymning av byggnaden i händelse av en olycka på E4. Utrymningsstrategin dimensioneras med hänsyn tagen till utrymnings säkerheten vid en olycka som blockerar fasad mot väg E4.

Fasader på B7 som vetter mot E4 bör utföras utan brännbara material. Likaså bör fönster utföras så att de kan tåla en brand under 30 minuter.

Slutsats

Med utgångspunkt i valda värderingskriterier visar genomförda beräkningar att den individuella risken som råder för planområdet befinner sig i det s.k. ALARP-området. Trots att risknivån bedöms vara låg har förslag till åtgärder tagits fram avseende de byggnader som finns placerade inom 50 meter från vägen. Detta till följd av att risker inom ALARP-området bör åtgärdas så långt som detta är rimligt utifrån kostnad/nytta, samt till följd av den rimlighetsprincip som nyttjas vid värdering av risk, vilken innebär att alla risker som med rimliga medel kan elimineras eller reduceras alltid skall åtgärdas.

Luftföroreningar

Förutsättningar

Trafiken i regionen bidrar lokalt till förekomst av föroreningar i området. Föroreningarna förekommer framförallt i anslutning till väg E4 och väg 99.

I miljöbalkens 5 kap. finns regler om miljö kvalitetsnormer (MKN). En MKN anger de föroreningsnivåer som människor, miljön eller naturen tål. MKNs nivåer får inte överskridas efter en viss angiven tidpunkt. En av de gällande MKN avser föroreningar i utomhusluft.

Haparanda har utfört mätningar av föroreningshalter tillsammans med Torneå under 2005 vid Länsiranta vid riksgrensens närhet. Inga överskridanden av MKN har konstaterats där.

Konsekvenser och rekommendationer

De ökande trafikmängderna ökar generellt trafikföroreningarna i området. Trafiken inom På Gränsen-området fördelas på flera trafikleder och föroreningarna sprids över större ytor.

Gällande miljö kvalitetsnormer skall följas. Kommunerna ska mäta och kontrollera att normerna uppfylls samt ta hänsyn till dem i sin planering och tillsyn. Kommunen kommer tillsammans med Torneå stad utföra löpande mätningar av luftkvalitet.

Genomförandet av Åran och Nätet är ett komplement till utvecklingen av ett regionalt handelscentra i Haparanda och Torneå och ett återtagande av den lokala köpkraften. Handeln och besöksnäringen utvecklas främst i områdena Mjärden, Patan och Björka samt stärks längs Storgatan och Torget. Denna detaljplan syftar till att knyta ihop de nya handelsområdena med Storgatan och innehåller därför kontor, restauranger, bostäder och handel i ett funktionsblandat centrumstråk liknande Storgatan av idag. Kvarteren uppmanar genom sin planering med tonvikt på bilfria torg och gångvägar till ökad gång och cykeltrafik för såväl de boende på orten som de besökande. Nettotillskottet av biltrafik bedöms liten av planens genomförande varför ökade utsläpp av avgaser bedöms liten. De flesta långväga besöken alstras av de stora handelsområdena och kompletteras av kv Åran-Nätet som kan nå inom gångavstånd från dessa, vilket tillskrivs fördelarna med att städerna i sin planering undvikit handel uppdelad i externhandel och centrumhandel. Planens genomförande medför därför inte till att någon miljö kvalitetsnorm kommer att överskridas. Genomförda luftmätningar för städerna Haparanda och Torneå 2005 har också visat att någon luftkvalitetsnorm ej överskrids. Städerna avser också fortsätta följa upp sin miljö situation och göra förnyade mätningar i framtiden, nästa mätning planeras till 2008 då medel skall finnas avsatta för en sådan undersökning.

Effekter på hushållning med mark, vatten och andra resurser

Mark- och vattenanvändning

Förutsättningar

Vattensystemet och strandområdena för området fungerar huvudsakligen som parkområde och är sålunda ett betydelsefullt strövområde ända in till städernas centrala delar. Planområdet består till största del av anlagd parkmark och översvänningsbenägen mark.

Konsekvenser

De olika genomförandeskedena ändrar områdets karaktär så småningom från den nuvarande till en mer urban miljö.

Tillgängligheten till rekreation och friluftsområde för människor boende i området värderas högt i kommunens översiktsplan vilket leder till vissa åtgärder utanför planområdet. I och med exploateringen av området bedrivs arbete med att upprusta stranden mot Stadsviken och Torne älv och detta bedrivs i en separat process. Söder om centrum finns också naturreservatet Riekkola som erbjuder friluftsmöjligheter.

Energi

Förutsättningar

Området är endast bebyggt till liten del och därmed är förbrukningen av värme och el liten.

Den energi som fordonstrafiken behöver förbrukas framförallt i lokaltrafik mellan Torneå och Haparanda men även för den andel trafik som passerar Haparanda och Torneå. I dagsläget passerar ungefär 11 000 fordon per dygn gränspassagen mellan Sverige och Finland. Ca 1000 av dessa passerar både Haparanda och Torneå städer. Fordonstrafiken utgörs i första hand av privatbilism.

Konsekvenser

Området som kommer att bebyggas kommer att kräva ett ökat energibehov i form av värme och el. Om området blir tätbebyggt är detta mer resurssparande än en gles bebyggelsestruktur. Planområdet kommer att anslutas till det kommunala fjärrvärmenätet.

Under arbetet med färdigställandet av byggnader, vägar osv består energibehovet till största del av bränsle till arbetsmaskiner och elförsörjning till arbetsplatserna.

MILJÖPÅVERKAN UNDER BYGGTIDEN

Markförhållandena kommer att förändras under byggnationen. Schaktmassor som genereras i byggskedet skall så långt det är möjligt återanvändas i projektet. Tillförsel av schaktmassor till planområdet måste ske. Störningar i området kan uppstå under byggtiden i form av buller från transporter och arbetsmaskiner. Andra störningar under byggtiden kan vara damning och vibrationer från grundläggningsarbeten. Under byggtiden sker luftutsläpp från transporter och anläggningsfordon. Dessa är dock av tillfällig karaktär och bedöms som försumbara.

De störningar som kan uppstå under byggtiden kommer innan byggstart att vara reglerade med entreprenören/entreprenörerna. Störningar för närboende kan bli aktuellt beroende på var inom planområdet exploateringen sker. Hur miljöhänsyn ska tas i byggskedet redovisas separat i entreprenörens miljöplan för projektet. Denna styrs av exploatörens system för miljösäkring.

Påverkan på vattenkvaliteten kommer att minimeras då villkor i gällande vattendom följs.

Skyddsåtgärder för att minimera miljöpåverkan under byggskedet kommer att vidtas. Krav kommer att ställas på entreprenören så att denne fullgör sina plikter avseende risker för oljespill, förvaring av petroleumprodukter och kemikalier och hantering av avfall.

SKADEFÖREBYGGANDE ÅTGÄRDER

Mätningar kommer att ske på luftkvaliteten under 2008, som uppföljning av mätningen 2005 och som jämförelse mot kommande mätningar inför de kommande exploateringarna i Haparanda. Utifrån dessa mätningar och dess resultat bedöms därefter lämpliga åtgärder som förbättra luftkvaliteten.

Tillgängligheten för de oskyddade trafikanterna förbättras med det gång- och cykelvägnät som planen förutsätter under förutsättning att det genomförs. De flesta gång- och cykelvägarna kommer att uppföras i kommunal regi och kommunen blir då också skyldig att sköta underhållet.

Tack vare de nya kvarteren blir staden mer sammanhängande och enhetlig. Inga direkta nackdelar kan nämnas. Det viktiga är att området utförs enhetligt med beaktande av såväl befintliga Storgatan som det nya På Gränsen-området. Utblickar mot Torne älv skall finnas.

Skyddsavstånd mot väg E4 regleras i detaljplanen och ingen byggnation medges närmare än 22 meter från väg E4's körbana i enlighet med riskanalysens rekommendation. Regleringar på fasadmateriell samt uppförande av en avkörningsmur alternativt vall finns också införd på plankartan vilket minskar risken för personskador för de människor som vistas i området.

Bullerdämpande fasader samt fönster måste införas på de närmast liggande byggvolymerna. Fasad skall dämpa minst 38 dBA.

Avtal mellan exploatörens entreprenör och kommunen bör skrivas innan byggnationer påbörjas. Dessa skall reglera de miljöfarliga utsläpp som kan ske i form av olja och dylikt från arbetsmaskinerna.

Stora mängder schaktmassor måste fraktas till planområdet för fyllning innan byggnationer kan äga rum. Avståndet för transporter av dessa massor bör hållas kort för att minska den globala utsläppsmängderna.

GRANSKNING OCH UPPFÖLJNING

Granskning av MKB har under hela detaljplaneprocessen skett av kommunens tjänstemän inom berörda förvaltningar. Under samrådet och utställningen för detaljplanen får myndigheter, bl a Länsstyrelsen och Vägverket, och allmänheten yttra sig om både detaljplanen och denna MKB. Synpunkterna skall sedan arbetas in i handlingen och redovisas samt bemötas i samrådsredogörelsen för detaljplanen.

Övervakning skall ske under planens genomförande. Mätning av miljö kvalitetsnormerna skall övervägas innan arbetet påbörjas, under pågående arbete och när arbetet har avslutats. Kommunens samhällsbyggnadskontor har en viktig tillsynsfunktion under byggnationerna och skall även fungera som koordinator gällande kontroller och uppföljning av fastslagna riktlinjer.

Uppföljning efter den antagna detaljplanen sker av samhällsbyggnadskontoret som också bestämmer tidpunkten för detta. Under uppföljningen skall de av MKB redovisade konsekvenserna utvärderas och en översyn av projektets påverkan på miljö, människor och djur bör genomföras. Kommunen bestämmer själv djupet av redovisningen och hur resultatet skall offentliggöras.

MKB-PROCESSEN

Arbetet med planhandlingarna har utförts av MAF Arkitektkontor AB på uppdrag av Haparanda kommun. Planhandlingarna har upprättats tillsammans med Haparandas Stadsarkitekt, Kenneth Söderlund, samt personal vid Samhällsbyggnadskontoret Haparanda kommun samt Planeringschef Göran Wigren, Haparanda stad.

MAF Arkitektkontor AB, Luleå
Upprättad januari 2007, reviderad mars 2007

Planförfattare: AnneLie Vesterlund
Samhällsplanerare

Kenneth Söderlund
Arkitekt